



Theodor Kallifatides

Mares i fills

Traducció del grec modern de Montserrat Camps



THEODOR KALLIFATIDES

Mares i fills

Traducció de
Montserrat Camps

Galàxia Gutenberg

Títol de l'edició original: *Μητέρες και γιοι*
Traducció del grec modern: Montserrat Camps Gaset

Publicat per
Galaxia Gutenberg, S.L.
Av. Diagonal, 361, 2.º 1.ª
08037-Barcelona
info@galaxiagutenberg.com
www.galaxiagutenberg.com

Primera edició: octubre de 2020

© Theodor Kallifatides, 2020
© de la traducció: Montserrat Camps Gaset, 2020
© Galaxia Gutenberg, S.L., 2020

Preimpresió: Maria Garcia
Impressió i encuadernació: Romanyà-Valls
Pl. Verdaguer, 1 Capellades-Barcelona
Dipòsit legal: B 18094-2020
ISBN: 978-84-18218-93-4

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, a part de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 45)

Inici de trajecte

Quan era petit, estava convençut que em moriria abans que la mare, segons el principi que l'arbre sobreviu al fruit.

Amb el temps vaig entendre la successió correcta, o almenys natural, de les coses, quan em vaig topar amb un altre problema: com seria capaç de donar-li un disgust tan gran com la meva mort?

Aquesta reflexió em va fer atent i assenyat. Els meus jocs mai no havien estat particularment agosarats, normalment intentava quedar-me a prop seu, una cosa que sovint em recorda quan li telefono els dissabtes.

Ella viu a Atenes. Jo, a Estocolm, des de fa uns quaranta-tres anys.

Aquestes telefonades són una tradició entre nosaltres. El millor és fer-les al matí, quan s'acaba de llevar i està asseguda, abraçada al cafè. És així com agafa la tassa, repenjan-la sobre l'estómac. Beu el cafè a glops petits, molt petits, de por que sigui amarg. El mínim són tres cullerades de sucre.

—Hola, mama, soc jo —li dic, quan aixeca l'auricular. Si està de bon humor, em contesta amb alguna rima. Si no està de bon humor, se n'hi posa.

—Mira que bé, és el meu fill petit, que és a l'estranger, i ara a la mama truca, que és una vella xaruga.

Algú potser dirà que sempre és la mateixa cantarella, però no l'és. Als seus noranta-dos anys, encara té la capacitat de jugar amb les paraules. Immediatament amolla el seu greuge.

–Tu, que encara no te m’havies desenganxat de les faldilles, i tan lluny que te’n vas anar.

No m’acusa, però no ho pot entendre. Ni jo tampoc no ho he entès. Vaig marxar de la meua pàtria, però, què volia deixar exactament al meu darrere?

Això ja no ho discutim més. Les coses són com són. La mare ho sap. Sempre ho ha sabut. No ho té al moll de l’os, això. Al moll de l’os hi té l’estoïcisme heretat, el talent de fixar-se en les petites alegries que alleugereixen les grans penes. La tassa calenta de cafè que descansa sobre el seu estómac és una bomba atòmica d’alleujament, sobretot amb quatre culleradetes de sucre.

En poques paraules, com que tots dos sabem que les coses són així, parlem d’altres temes.

Enguany he fet seixanta-vuit anys i la mare, noranta-dos.

«No soc el desencadenant principal de la Gran Guerra, però vaig néixer l’any en què va començar», diu de tant en tant, amb aquell seu distanciament irònic que evita que les sensacions la dominin.

Hem envellit tots dos i ja és hora de fer el que sempre he volgut fer: escriure sobre ella.

No volia fer-ho en vida seva. Tanmateix, ara em sembla que no tinc cap més remei. La mort se’ns atansa, a l’un i a l’altra. Quina de les dues morts farà la gambada més llarga, no tinc cap manera de saber-ho.

Dit d’una altra manera, estic obligat a escriure sobre la mare en aquest moment, tenint en compte que és possible que ella ho llegeixi. Probablement en sortirà un text ben diferent. En aquest moment, no sé pas quina mena de text serà.

Quan el pare va morir, vaig escriure un llibre. Al cap d’uns quants anys, quan vam traslladar la sepultura, en vaig escriure un altre.

Va ser difícil, però no tant com ara. El pare se n'havia anat. La seva vida s'havia acabat. El seu llibre ja estava escrit, per dir-ho així.

En canvi, la mare viu. I de quina manera!

Una vegada més, em preparo per baixar cap a Atenes. Aquest cop m'enduré la llibreta de notes. He preparat unes quantes preguntes que li hauré de fer. Això em neguiteja i no m'agrada gens. No vull utilitzar la mare com si fos un material. El fill que hi ha a dintre meu vol estar amb ella com abans, amb aquella agradable manca d'objectius. Seure al balcó, escoltar com rondina sobre el govern, o perquè la vida és molt cara, o que em llegeixi el pòsit de la tassa.

L'escriptor que duc a dintre vol una altra cosa. Posar per escrit cada moviment, cada conversa que té. Com m'afectarà, això? Com l'afectarà a ella quan compregui que l'estic investigant?

No m'és possible saber-ho. Recordo una vegada que un pintor cèlebre em va fer un retrat. Ho vaig acceptar afalagat i agraït, però, al cap dels dos primers posats, vaig descobrir que ja no era jo mateix i que feia el paper d'algú altre. La mirada de l'artista m'havia colonitzat i em comportava com un ciutadà formal. Vaig començar a endevinar què volia que jo li donés. Aquesta és la essència dels posats. Mirar al teu interior tal com et veu un altre. Els models que tenen èxit fan exactament això. Saben per instint què vol el fotògraf i l'hi donen.

No vull obligar la mare que faci de model.

Com ho evitaré?

És possible, evitar-ho?

Encara hi ha un altre problema. Com combatré el dimoni de l'escriptor que em vol prendre la feina de les mans? Que vol fer-se l'espavilat, riure-se'n, embellir-ho, o, al contrari, fer de la gallina un paó i del paó una gallina?

Hi ha poca gent tan maldestra com els escriptors per descriure la realitat. Per això, els bons escriptors sempre són mals

periodistes. Això no vol dir que els bons periodistes siguin mals escriptors.

Però, per què estic tan neguitós?

De sobte, bruscament, ho entenc. Continuaré escrivint només el temps que visqui la mare. Quan se'n vagi, ja no escriuré ni una ratlla. Ho crec així.

Per tant, la pregunta persisteix. Fins on m'he desenganxat de les seves faldilles, tot i haver-me'n anat tan lluny?

Fa temps tenia una bona amiga, que ja no és viva, que insistia a dir que Dostoievski l'havia feta persona i Txèkhov, dona. A mi m'agradaria dir una cosa semblant. El pare em va fer persona i la mare, escriptor. En l'univers del pare hi havia la capacitat de treball, el sentit del deure, la paciència, el saber reprimir-se les llàgrimes fins que s'acabaven tots els somriures.

L'univers de la mare era diferent. Allí hi havia la familiaritat i la intranquil·litat que l'acompanya. Hi havia desmesura, cua de palla, i necessitat que al final tot acabés bé. Les llàgrimes i les rialles no eren conceptes oposats, l'un pressuposava l'altre. En un resum estadístic global, no crec pas que la mama plorés més del que reia amb tota la seva ànima. I, per damunt de tota la resta, en el seu món hi havia memòria.

Continuar endavant era l'astre imprescindible del pare. La mama prefereix girar-se enrere.

D'ella he heretat el meu deler d'explicar una història. Aquell neguit que, d'una certa manera, és la súplica perquè tot torni a anar bé, perquè tot torni a ocupar el seu lloc exacte, perquè regni el seny i la concòrdia.

Totes aquestes coses es podrien dir amb més concisió:

Per al pare, la vida era el dia de demà. Per a la mare, l'ahir.

El seu matrimoni era impossible de preveure. Quines probabilitats hi havia que un xicot nascut a Trebisonda, a la mar Negra, el 1880, en un barri pobre de fora muralla, es casés amb una noia nascuda el 1914, vint-i-quatre anys més tard, en

un poblet insignificant del sud del Peloponès? Qualsevol que miri el mapa entendrà què vull dir. Tanmateix, es van casar i van viure junts gairebé cinquanta-cinc anys.

Totes aquestes coses pertanyen al passat remot i és obligat que comenci des del començament. Començo com cal, amb els morts. Amb el pare.

Mentre vivia, parlava molt rarament de la seva vida. Era un home tancat, i el passat era, per a ell, com ja he dit, un capítol acabat. Tanmateix, ho recordava tot amb una exactitud absoluta.

Això es va demostrar quan, a l'edat de vuitanta-dos anys, va escriure un text sobre la seva vida, no per a publicar-lo, sinó per a regalar-me'l. La primera frase ho diu ben clar: «el meu estimat Thodorís vol que escrigui sobre la procedència de la nostra família, és a dir, de la família Kallifatidis». Si no fos per això, no ho hauria fet mai.

Per aquest text sé el que sé d'ell i de la seva trobada amb la mare.

No fa gaire, exactament un dels primers dies de primavera, quan el cor, almenys el meu, s'omple d'una tristesa inexplicable i incomprendible, em vaig asseure amb el seu text al davant.

L'havia escrit per a mi, però tenia jo el dret de guardar-me'l a dintre, amagant-lo a tothom?

No, no tenia aquest dret. Era un testimoni d'unes altres èpoques. No era un relat, una novella o un documental. Era simplement una vida, i el besavi dels meus nets.

Així, esperant a l'aeroport de Copenhaguen l'avió que m'havia de dur a Atenes, prenc paper i llapis i començo a traduir el text en benefici d'ells. Encara són massa petits per demanar-m'ho, però, quan arribin a l'edat de fer-ho, llavors pot ser que jo ja no estigui disponible.